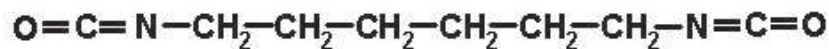

Možnosti monitorování expozice diisokyanátům

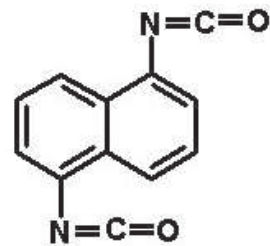
Š. Dušková
SZÚ Praha

Diisokyanáty

- chemické sloučeniny mající 2 funkční vysoce reaktivní – N=C=O skupiny na alifatickém nebo aromatickém skeletu
- v organismu reagují s nukleofilními skupinami (-OH, -NH₂, -SH) endogenních proteinů
- mají sensibilizující a dráždivé účinky na sliznice dýchacích cest, oční spojivku a kůži

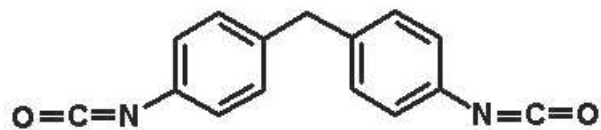
HDI

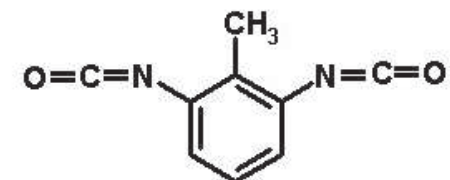
NDI

IPDI

4,4 - MDI

2,6 - TDI

Diisokyanáty

- výchozí surovina při výrobě polyurethanů (výroba polyurethanových pěň, barev, laků, lepidel, vláken)

- k expozici dochází při výrobě PU i při aplikaci nátěrových hmot a lepidel na bázi diisokyanátů – stavebnictví, automobilový průmysl, opravárenství, apod.
- PU výrobky již netoxické, nebezpečí vzniku diisokyanátů je při tepelné degradaci PU (požáry, spalování, sváření)

Provoz na výrobu opěrek hlavy do automobilů

Vstřikování směsi diisokyanátů a polyolů do forem na výrobu opěrek hlav do automobilů

Vyjímání hotové opěrky z formy po ukončení polymerační reakce a vytvrdnutí výrobku

Možnosti monitorování expozice DI

- Měření inhalační expozice – stanovení DI v pracovním ovzduší a porovnání s limity – Nařízení vlády 361/2007

Látka	Zkratka	CAS	PEL [mg.m ⁻³]	NPK-P [mg.m ⁻³]
Difenylmethan-4,4'-diisokyanát	4,4'-MDI	101-68-8	0,05	0,1
Hexamethylen-1,6-diisokyanát	1,6-HDI	822-06-0	0,035	0,07
2,4-Toluylendiisokyanát	2,4-TDI	584-84-9	0,05	0,1
2,6-Toluylendiisokyanát	2,6-TDI	91-08-7	0,05	0,1

- Biologické monitorování – stanovení aduktů DI v moči či krevních proteinech (hemoglobin, plasma) – stanovení odpovídajících diaminů (DA); odhaluje celkovou expozici (inhalační a dermální); neexistují limity ani doporučené hodnoty

Stanovení inhalační expozice – odběr ovzduší

- osobní a stacionární odběry
- odběr a analýza vzorků podle modifikovaných metod OSHA 42 (HDI, TDI), OSHA 47 (MDI)
- prosávání 100 l vzduchu rychlostí 1 l/min přes filtry ze skelných vláken, impregnovaných 2 mg 2-pyridylpiperazinu (pro MDI 6 mg)

Impregnace filtrů roztokem 2-pyridylpiperazinu v laboratorních podmínkách

Držák s filtrem pro odběr ovzduší

Stanovení inhalační expozice – analýza odebraných vzorků

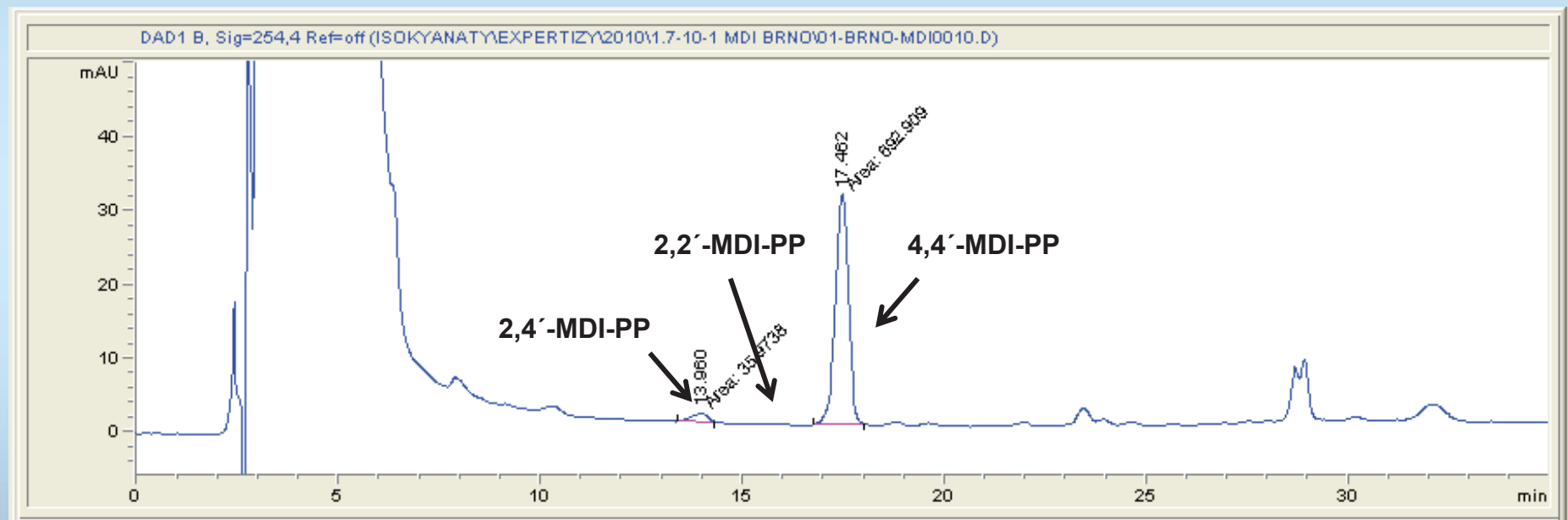
- v laboratoři eluce filtrů 2 ml elučního roztoku (10% roztok DMSO v acetonitrilu)
- HPLC analýza - kolona Zorbax Eclipse XDB-C8, zrnění 5 mm, 150x4,6 mm
  - mobilní fáze 0,5 ml/min gradientovou elucí směsí acetonitril/acetátový pufr pH 6,2
  - UV detektor, záznam při vlnové délce 254 nm

Stanovení inhalační expozice – chromatogram

Stanovení MDI jako derivátů s PP ve vzorcích odebraného pracovního ovzduší

Technický MDI - směs 2,2'-MDI, 2,4'-MDI a 4,4'-MDI

Metoda stanovení disokyanátů v ovzduší je akreditovaná ČIA (2,2'-, 2,4'-, 4,4'-MDI, 2,6- a 2,4-TDI, 1,6-HDI, 1,5-NDI, IPDI)

Biologické monitorování expozice DI

Diisokyanáty po vstupu do organismu inhalační nebo dermální cestou podléhají metabolickým přeměnám

- tvorba diaminů, které se ve formě acetylderivátů vylučují močí několik hodin po expozici
- tvorba stabilních aduktů s nukleofilními skupinami endogenních proteinů
  - krevní proteiny (hemoglobin a albumin) - hladina aduktů odráží kumulativní expozici po dobu jejich životnosti a tím umožňuje stanovit i expozice velmi nízkým koncentracím výchozích látek
  - proteiny výstelky dýchacích cest – vznik alergických reakcí

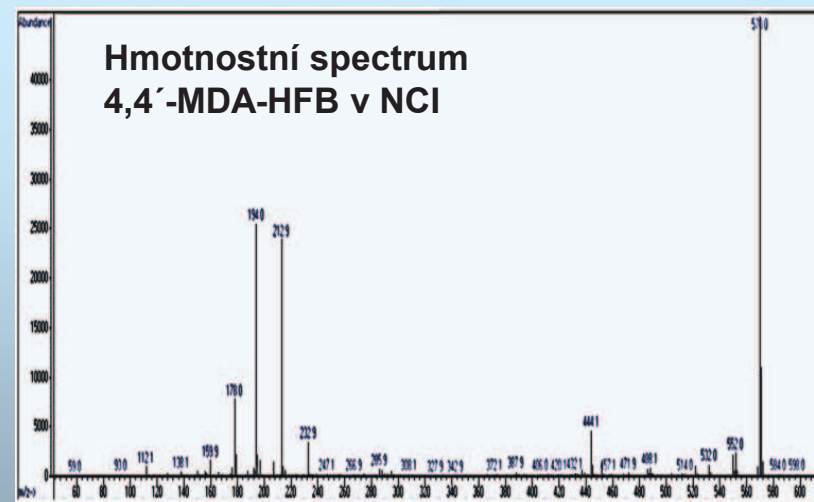
Biologické monitorování - výběr BET

Biologické monitorování expozice DI lze provádět:

- stanovení odpovídajících diaminů v moči, moč odebraná na konci směny poskytuje informaci o krátkodobé expozici
- diaminy v plasmě – informace o střednědobé expozici (proteiny v plasmě přetrvávají 20-25 dní)
- diaminy v hemoglobinu – informace o dlouhodobé expozici (proteiny v hemoglobinu přetrvávají 120 dní)
- adukt na N-koncový valin globinu odštěpitelný jako hydantoin – specifický a dlouhodobý ukazatel expozice
- specifické protilátky (IgGspec a IgEspec)

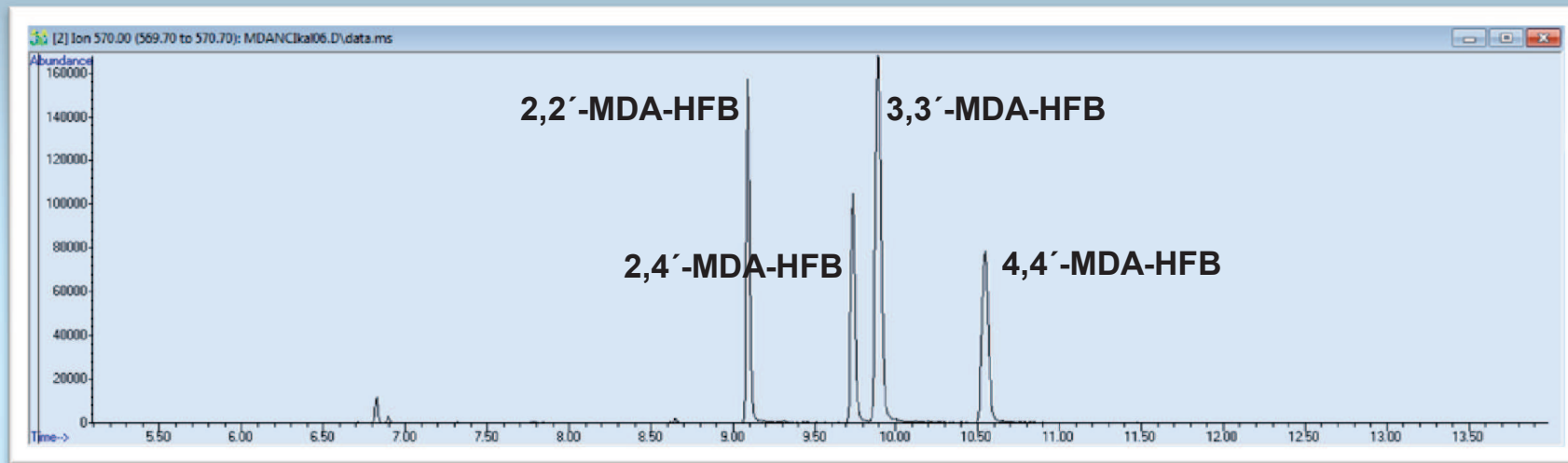
BET – Stanovení 4,4'-MDA v moči

- odběr vzorků moče se prováděl na konci směny
- kyselá hydrolýza moči 3M kyselinou sírovou, alkalizace, extrakce toluenem a derivatizace činidlem heptafluorobutyricanhydrid (HFBA), vnitřní standard 3,3'-MDA
- analýza GC-MS s negativní chemickou ionizací, sběr dat v režimu SIM m/z 570

BET – Stanovení 4,4'-MDA v moči

Chromatogram SIM m/z 570

- metoda je akreditovaná ČIA
- obdobným způsobem lze stanovit i ostatní diisokyanáty jako jejich diaminy v moči či jiných biologických materiálech po uvolnění kyselou hydrolýzou
- ověřeno při účasti MPZ systému EQUAS (2,4-TDA, 2,6-TDA, 1,6-HDA, 1,5-NDA, IPDA)

Hodnocení biologického monitorování diisokyanátů

- ČR – zatím bez limitů
- USA - BEIs (Biological Exposure Indices)

Látka	Ukazatel	BEI
2,4- a 2,6-Toluylendiisokyanát (suma)	2,4- a 2,6-TDA	5 ug/g kreat.
1,6-Hexamethylendiisokyanát	1,6-HDA	15 ug/g kreat.

- Velká Británie – BMGVs (Biological monitoring guidance value)

Látka	Ukazatel	BMGV
Diisokyanáty (HDI, IPDI, TDI a MDI)	DA	1 umol/mol kreat.

- Německo – BAT (Biologischer Arbeitsstoff-Toleranz-Wert)

Látka	Ukazatel	Hodnota	
2,4-Toluylendiisokyanát	2,4-TDA	BAR	
Diphenylmethan-4,4'-diisocyanát	4,4'-MDA	BLW	10 ug/l
Hexamethylen-1,6-diisokyanát	1,6-HDA	BAT	15 ug/g kreat.
1,5-Naphthylendiisokyanat	1,5-NDA	BLW	

Děkuji za pozornost

a šťastnou cestu ...